

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ
Media and Information Literacy

รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา บิ๊กกินส์*
Associate Professor Ousa Biggins, Ph.D.*

*ผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*Director of Master of Communication Arts, Faculty of Communication, Dhurakij Pundit University

บทคัดย่อ

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคปัจจุบัน การส่งเสริมให้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศขยายศักยภาพของคนในด้านสิทธิมนุษยชน ตาม Article 19 ของ The Universal Declaration of Human Rights ซึ่งกล่าวว่า “ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างเสรี สิทธินี้รวมทั้งเสรีภาพในการออกความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงและการค้นหา การรับ ข้อมูล ข่าวสารและความคิดผ่านทางสื่อมวลชนอย่างไร้พรมแดน” ซึ่งหากการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ทำให้ครูได้ขยายความรู้ในการเสริมพลังพลเมืองในอนาคต การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศให้ความรู้สำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของช่องทางสารสนเทศและสื่อในสังคมประชาธิปไตย ความเข้าใจอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับเงื่อนไขที่จำเป็นในการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและทักษะที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในการประเมินการทำงานของผู้ถ่ายทอดสื่อและสารสนเทศในมิติของหน้าที่ที่คาดหวัง นอกจากนี้สังคมที่มีการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศเน้นการพัฒนาสื่อที่มีเสรีภาพ เป็นอิสระ และหลากหลายรวมทั้งเปิดระบบสารสนเทศ

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

Abstract

Media and Information Literacy is the necessary skill for everyone in the present time. The promotion of media and information literacy extends the potential of people in terms of human rights according to Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights “Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers “. If we know media and information literacy, we can use it for teaching and learning process. The teachers can enlarge their knowledge to empower the citizen in the future. Media and information literacy provides knowledge on duty of media and information channels in democratic society. It can make us understand the necessary duty and basic skills to evaluate the senders of media and information. Moreover, the society with media and information literacy focuses on the development of media freedom and diversity and the information system.

Keywords : Media literacy, media and information literacy

บทนำ

การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) เริ่มนำมาใช้ในปี ค.ศ. 1992 โดยมีสมาชิกของ Aspen Media Literacy Leadership Institute ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ประเมินและสร้างสรรค์สื่อในหลายๆ รูปแบบ อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้กันต่อๆ มา คำจำกัดความก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย จนกระทั่งในปัจจุบัน คำว่า “การรู้เท่าทันสื่อ” ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษากับนักเรียน นักศึกษา ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่วัฒนธรรมทางสื่อเฟื่องฟู คำจำกัดความในปัจจุบันจึงครอบคลุมถึงวิธีการที่มีความสำคัญและสมควรจะต้องให้การศึกษากำหนดกรอบในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์การสื่อข้อความในหลายๆ รูปแบบ นับแต่ด้านสิ่งพิมพ์ จนถึงสื่อภาพและเสียงอย่างโทรทัศน์หรือวิดีโอ จนกระทั่งอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ “การรู้เท่าทันสื่อ” คือการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งทักษะที่สำคัญในการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย

การรู้เท่าทันสื่อจะต้องมีการนำไปปรับใช้ใน 4 รูปแบบ คือ เข้าถึง (access) วิเคราะห์ (analyse) ประเมิน (evaluate) และ สร้างสรรค์ (create) และทั้ง 4 รูปแบบนี้สามารถใช้ได้กับสื่อทุกประเภท นับตั้งแต่ สื่อสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง จนถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเริ่มมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางใน ปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อ จะแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สุด ด้วยการกำหนดนโยบายและหลักสูตรการศึกษา

1. การเข้าถึง การเข้าถึงสื่อจะเป็นไปในลักษณะที่มีการเคลื่อนไหวและเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความต่อเนื่อง เมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อได้แล้วความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อก็จะมีพัฒนาไปเรื่อยๆ ทำให้ผู้บริโภคสื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และมีความรู้เกี่ยวกับสื่อมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตรายใดที่สภาพแวดล้อมทางสังคมยังเกิดความเหลื่อมล้ำ และไม่มีความเท่าเทียมกันระหว่างในเมืองกับชนบท วัตถุ ทรัพยากรที่เข้าถึงถึงความเจริญ ย่อมจะส่งผลทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงสื่อ การสื่อสาร หรือความรู้ต่างๆ

2. การวิเคราะห์ ผู้บริโภคสื่อทุกวันนี้เมื่อเข้าถึงสื่อได้แล้ว ก็จะต้องมีทักษะหรือความสามารถในการวิเคราะห์สื่อและความหมายที่สื่อสารออกมาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ผู้ชมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจนับตั้งแต่ตัวแทนผู้ผลิตรายการหมวดหมู่ประเภทรายการ เทคโนโลยี ภาษา กลุ่มตัวแทนที่สื่อสะท้อนให้เห็น จนกระทั่งประเภทของกลุ่มผู้ชม ในปัจจุบัน ผู้บริโภคยังจำเป็นที่จะต้องมีทักษะหรือความสามารถในการวิเคราะห์สื่อที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้ให้ได้สูงสุด

3. การประเมิน ในส่วนของการเข้าถึงหรือการวิเคราะห์นั้น จำเป็นจะต้องมีการประเมินสื่อไปพร้อมๆ กันด้วย แต่ในขั้นตอนของการประเมินนี้ เป็นเรื่องที่ยากในการตัดสินใจ ทั้งนี้ เนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ ประการ เช่น นโยบายของรัฐ ข้อกำหนด กฎหมาย หรือเกณฑ์ในการประเมินต่างๆ ได้แก่ ความงาม บรรทัดฐานทางการเมือง ค่านิยม อุดมคติ หรือเศรษฐกิจ แม้แต่ขอบเขตและวัตถุประสงค์ใน

การประเมินเอง ก็ยังเป็นเรื่องที่บางครั้งค่อนข้างจะขัดแย้งกัน เพราะต้องพิจารณาให้ดีว่า การประเมินคุณภาพสื่อ นั้นจะตั้งอยู่บนหลักการประชาธิปไตยที่ส่งเสริมความอิสระเสรี ความหลากหลาย ความเท่าเทียมกัน ลดความเหลื่อมล้ำในการเป็นตัวแทนหรือสะท้อนภาพสังคม เช่น สะท้อนให้เห็นภาพของคนทุกชนชั้นในสังคม ไม่ใช่ว่าจะสะท้อนให้เห็นแต่ชีวิตของคนที่หรูหรา ฟุ้งเฟ้อในสังคม หรือว่าจะให้การประเมินสื่อยึดมั่นกับขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิม ที่แสดงถึงการแบ่งแยกระหว่างความดีและความชั่วอย่างชัดเจน เป็นต้น

4. การสร้างสรรค์เนื้อหา ถ้าพิจารณาทักษะหรือความสามารถ 3 ด้านที่กล่าวมาแล้ว เบื้องต้นทักษะในข้อนี้หรือการสร้างสรรค์เนื้อหา นั้น จะเป็นทักษะที่เสริมเข้ามา กล่าวคือ ผู้บริโภคสื่อ จำเป็นจะต้องมีทักษะ 3 ข้อ คือ ความสามารถในการเข้าถึงวิเคราะห์ และประเมินสื่อ ขณะที่ผู้ผลิตหรือผู้สร้างสื่อ จำเป็นจะต้องมีทักษะหรือความสามารถทางด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาด้วย ความสามารถในการสร้างสรรค์ที่ผู้ผลิตจะต้องมี ยกตัวอย่างเช่น การเรียนรู้กระบวนการในการสร้างข้อกำหนดต่างๆ การผลิตสื่อที่แสดงออกมาในเชิงสัญลักษณ์ ความเข้าใจอันลึกซึ้งเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมและจริยธรรมในการผลิตสื่อแบบมืออาชีพ

ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อคือ เรียนรู้ในการใช้สื่อ เข้าใจว่าสื่อมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และสื่อจะช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ได้อย่างไร ในการที่จะมีส่วนร่วม กับ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพื่อนำไปสู่การสร้างความเป็นประชาธิปไตย และทำให้เกิดความเป็นธรรม

ในสังคม โดยการมีการกำหนดขอบเขตในสังคมให้เท่าเทียมกันและแต่ละกลุ่มตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อ ควรมีมาตรการสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการสร้างสรรค์และผลิตสื่อ และพัฒนาให้สังคมส่วนรวมมีความรับผิดชอบ ประชาชนจะต้องรู้จักคิดในเชิงวิเคราะห์ และสามารถสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์ได้ การศึกษาเกี่ยวกับสื่อการที่จะรู้เท่าทันสื่อได้ ผู้บริโภคสื่อ จำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ (media education)

การศึกษาเกี่ยวกับสื่อเพื่อนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อจะอยู่นอกกระบวนโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับองค์กรที่ทำงานรณรงค์ด้านสื่อให้มีคุณภาพ แต่ยังไม่ได้บรรจุอยู่ในวาระแห่งชาติ หรือมีผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจจริงจัง ประชาชนในสังคมควรมีสติที่จะได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะเด็กๆ ผู้ปกครอง และครูแท้ที่จริงแล้วการศึกษาเกี่ยวกับสื่อควรจะเริ่มตั้งแต่ระดับโรงเรียนเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปกป้องผู้เยาว์ให้พ้นจากอิทธิพลของสื่อ แม้ในบางประเทศอาจจะมียุทธศาสตร์ให้การศึกษากับสื่อในโรงเรียน แต่ก็อยู่ในลักษณะของวิชาเลือกมากกว่าจะเป็นวิชาบังคับ หรือขึ้นอยู่กับครูว่าจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของประเด็นนี้หรือไม่ อย่างไรก็ตามการให้ครูได้เรียนรู้ถึงสื่อและอิทธิพลของสื่อก็สามารถช่วยได้ เพราะกลุ่มครูที่ได้รับการอบรมในเรื่องนี้ สามารถนำสาระที่เรียนรู้ไปถ่ายทอดให้แก่เด็กต่อไป โดยทั่วไปการศึกษากับสื่อในหลายๆ ประเทศมักได้รับการพัฒนาบรรจุไว้เป็นหลักสูตรในโรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทหลักในการให้การศึกษ ให้

ข้อมูลที่ถูกต้องกับเด็กนักเรียน โดยเฉพาะในเรื่อง พัฒนาการทางสังคมของเด็ก และการเสริมสร้างเอกลักษณ์หรือบุคลิกของเด็ก นอกจากนั้น การศึกษาเกี่ยวกับสื่อควรเน้นการเสริมสร้างอำนาจการคิดเพื่อปกป้องตัวเอง หรือปลูกฝังความคิดเชิงวิเคราะห์ให้แก่เด็ก เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กที่จะเติบโตไปในอนาคต และที่สำคัญ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ มีประสิทธิภาพสูงสุดกับเด็กในช่วงอายุระหว่าง 9-12 ปี

ในสหรัฐอเมริกา ประชาชนต่างตระหนัก และให้ความห่วงใย ต้องการให้มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ อย่างไรก็ตาม ในแต่ละรัฐยังไม่มีการบังคับว่าจะต้องมีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ แต่มีองค์กรหลายแห่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสื่อและให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ เป็นองค์กรของประชาชนหรือชุมชน ซึ่งประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานพอสมควร ยกตัวอย่างเช่น มีการดำเนินโครงการ 4 ปีในการศึกษาความรุนแรงที่แสดงออกทางสื่อ เพื่อการนำมาพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในประเทศกลุ่มยุโรป ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานะการรู้เท่าทันสื่อ โดยการวิจัยครอบคลุมสื่อทุกประเภท รวมทั้งสื่อดิจิทัล (digital media) หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลาย ด้วย เพื่อเป็นการรณรงค์ให้ผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อได้ตระหนักถึงการใช้ประโยชน์จากสื่ออย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบทั้งการผลิตและการบริโภค โดยเป็นการสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อสังคม (civil responsibilities) ให้แก่ทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้บริโภคสื่อ จำเป็นจะต้องตระหนักถึงปัญหาทางสังคม และดำรงบทบาทในฐานะเป็นพลเมืองในเชิงรุก นั่นคือ ไม่ปล่อยยให้กระแสใดๆ ในสังคม

มาขึ้นหรือครอบงำ จนทำให้ค่านิยมแห่งความดีงามสูญสลายไป

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในโรงเรียนนั้น ประเทศต่างๆ ในแถบยุโรปยังไม่ค่อยมีเช่นเดียวกัน และถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องครุ่นพิจารณาจะต้องรณรงค์ผลักดันกันต่อไป ประชาคมยุโรปได้พยายามผลักดันการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยให้การเรียนรู้ด้านสื่อแก่ประชาชนทางระบบออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ เรียกว่า กระบวนการอีเลิร์นนิง (e-Learning) เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทุกวัย และช่วยพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ตีความ และประเมินข้อมูลที่แสดงออกผ่านทางสื่อทั้งหลายในประเทศญี่ปุ่นได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยย้อนไปตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงแนวโน้มของประเทศอื่นๆ ในยุคปัจจุบัน การให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อ เห็นได้ชัดเจนเป็นครั้งแรกในทศวรรษ 1960 โดยมีการกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการให้การศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศญี่ปุ่น จากนั้นจึงเกิดกิจกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น การวิจัยและการแสวงหาแนวทางการปฏิบัติสำหรับนักการศึกษานักวิจัยด้านสื่อ และประชาชนกลุ่มต่างๆ ในทศวรรษ 1970 ได้มีการจัดตั้งองค์กรที่ผลักดันเรื่องสื่อที่มีคุณภาพ ได้แก่ เวทีเสวนาเรื่องโทรทัศน์และสื่อของประชาชน (Forum for Citizens' Television and Media หรือ FCT) ซึ่งได้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เช่น กลุ่มผู้ปกครอง ครูอาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาชีพทางด้านสื่อ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กผู้หญิงและชนกลุ่มน้อย

อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกยังมีกลุ่มคนที่สนใจเข้าร่วมการรณรงค์เป็นส่วนน้อย

จะเห็นว่ากิจกรรมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของญี่ปุ่น เน้นด้านสิทธิของประชาชนในการสื่อสาร โดยผ่านทางสื่อ หรือความสามารถของประชาชน ในการวิเคราะห์และประเมินสื่อ สิทธิและความสามารถในการเข้าถึงสื่อเพื่อที่จะสามารถใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ในการแสดงความคิดเห็นและทัศนคติ ทำให้เกิดสังคมแห่งการสื่อสารขึ้นในหลายๆ รูปแบบ นอกจากนั้น ญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเด็ก โดยเน้นประเด็นเรื่องเด็กกับสื่อ และได้สะท้อนออกมาอย่างเป็นทางการโดยมีเอกสารว่าด้วยเรื่องสิทธิเด็ก มีการรณรงค์ให้สร้างภาพแวดล้อมทางสื่อที่ดีให้แก่เด็กๆ โดยการส่งเสริมกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดของการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในญี่ปุ่นจะไปในแบบการศึกษาตลอดชีพ และมีการบรรจุเข้าไปในระดับโรงเรียนทุกระดับ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นเองก็ยังคงต้องการกลุ่มผู้ชมที่มีพฤติกรรมเชิงรุก ที่มีการแสดงออกซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าเชิงรับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หลังจากมีพัฒนาการของการจัดตั้งกลุ่มสถานการณ์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในญี่ปุ่นก็มีการขยายขอบเขตมาจนถึงการร่วมมือกับนานาชาติประเทศ เกิดเป็นเครือข่ายระหว่างชาติขึ้น ได้มีการออกสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น Media Literacy Resource Guide ประเทศเกาหลีเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการเคลื่อนไหวของขบวนการภาคประชาชนที่ก้าวหน้า โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์สำหรับการสื่อสารของประชาชนด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ ลักษณะของการเคลื่อนไหวเพื่อรณรงค์เรื่องสื่อแบ่งออกเป็น 3 ยุทธศาสตร์ คือ

- **การสร้างระบบและการสร้างสรรค์สื่อทางเลือก** โดยการให้การสนับสนุน ส่งเสริมผู้ผลิตสื่อทางเลือกที่มีคุณภาพ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้ชมให้ดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระ ปลอดภัย

การครอบงำของสื่อกระแสหลักในสังคม

- **การดำเนินงานทางการเมือง** เพื่อผลักดันให้การสร้างสรรค์สื่อทางเลือกได้เป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลและประชาชนต้องหันมาให้ความสนใจ ทั้งนี้ สื่อทางเลือกจะเป็นผู้ต้นแบบและมาตรฐานในการกำหนดลักษณะการสื่อสารที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย และสร้างความนิยมให้แก่สื่อทางเลือก

- **การขยายพื้นที่ในการเคลื่อนไหว** รณรงค์ให้กว้างขวางและครอบคลุมทั้งสังคม ทั้งนี้ ในอีกแง่หนึ่ง เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการสร้างสรรค์และบริโภคสื่อ และเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยหรือการสำรวจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อหรือการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ ในอีกหลายๆ ประเทศ เช่น แอฟริกาใต้ อินเดียและประเทศในแถบละติน อเมริกา ซึ่งมุ่งเน้นให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อและผลกระทบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ชม ไม่ให้ปล่อยตัวลื่นไหลไปตามกระแสสื่อโดยไม่คำนึงว่าผู้ผลิตสื่อจะผลิตงานประเภทใดป้อนเข้าสู่สังคม ประเทศในกลุ่มเอเชีย ได้แก่ บังกลาเทศ จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ศรีลังกา เวียดนาม และประเทศไทย ยังได้มีการจัดประชุมเกี่ยวกับสถานการณ์ของเด็กๆ ในสภาพแวดล้อมสื่อ เพื่อสร้างความตระหนักระหว่างสถาบันทางการเมือง สังคม และสื่อของประเทศต่างๆ ในเอเชีย โดยพิจารณาเห็นว่า รายการโทรทัศน์ในประเทศในแถบเอเชียมักจะผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองในเชิงพาณิชย์ มีการค้าเป็นเรื่องจริงจังมากกว่าที่จะใส่ใจกับเรื่องสังคม ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อและการเผยแพร่สื่อในเอเชียจะต้องมีจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องของการยอมรับผิดชอบและบทบาทในการเข้ามามี

ส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กมากยิ่งขึ้นกว่านี้การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในเอเชีย ทำให้เกิดการผลิตสื่อในรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมามากมาย และทำให้เกิดประชาคมหรือกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาในสังคม รูปแบบต่างๆ ของสื่อดังกล่าว ได้แก่ สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวันที่มีอาชวาทได้

การแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางของสื่อดังกล่าว ทำให้เกิดความห่วงใยต่อบทบาทของสื่อและการที่เด็กๆ อยู่ในสภาพเปิดรับสื่อที่ตาโถมเข้ามาทั้งในแง่บวกและแง่ลบจากการสร้างและผลิตสื่อที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการวิเคราะห์และพิจารณาว่า สื่อที่สร้างออกมาได้สะท้อนภาพเด็กออกมาอย่างไร หรือได้สร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่พัฒนาการของเด็กบ้างหรือไม่ หรือสังคมมีความต้องการ ความคาดหวังที่จะให้สื่อสะท้อนค่านิยม วัฒนธรรม ศีลธรรมให้แก่เด็กๆ และสังคมอย่างไรบ้าง การที่เด็กๆ คลุกคลีอยู่กับสื่อในสังคมเช่นนี้ พวกเขาได้รับผลกระทบในด้านลบที่สื่อสะท้อนออกมาหรือไม่ เช่น ในเรื่องของพฤติกรรมต่อต้านสังคม สื่อโป๊ลามก เป็นต้น

นอกจากนี้นักกลุ่มต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันสื่อ องค์กรของรัฐ และสถาบันผู้ปกครองจะมีบทบาทหรือปฏิบัติอย่างไร ในการปกป้องคุ้มครองเด็กในฐานะที่สื่อมีบทบาทเปรียบเสมือนผู้ให้การศึกษา ผู้ส่งเสริม ผู้ควบคุมตรวจสอบ และผู้ดูแลผลประโยชน์ของสังคม จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการวัดและคอยตรวจสอบเนื้อหาของสื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทุกรวมทั้งระบุหน้าที่รับผิดชอบของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง และจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อให้มั่นใจว่าสื่อจะตระหนักถึงอิทธิพลด้านบวกที่พึงจะมีต่อเด็กๆ ประเด็นที่

เน้นหนักโดยเฉพาะ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก นโยบายของสถานีโทรทัศน์ บริษัทผู้ผลิตสื่อในการเผยแพร่ถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กและเยาวชนเบื้องหลังของนโยบาย ในแง่ของสังคม เศรษฐกิจและอุดมคติในการกำหนดนโยบาย ผู้กำหนดนโยบาย และผู้สื่อข่าวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อมีการตระหนักถึงประเด็นสิทธิเด็กที่กำหนดโดย UNICEF หรือไม่ และได้นำไปใช้อย่างไรนอกจากนั้น หลายๆ ประเทศ เช่น ประเทศในกลุ่มละตินอเมริกา ยุโรป (กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย) และสิงคโปร์ ยังได้หันมาสนใจศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อ อินเทอร์เน็ตที่มีต่อเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องเซ็กส์ และความรุนแรง ผู้ที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการล่อลวงเหยื่อ และการเสพติดอินเทอร์เน็ตหรือเกมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยแสดงออกมาว่า บิดามารดา ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ ส่วนใหญ่ปล่อยให้เด็กๆ เล่นอินเทอร์เน็ตโดยลำพัง เกิดช่องว่างในโลกดิจิทัล (digital divide) ระหว่างบิดามารดา นั่นคือ บิดามารดา ยังมีความสามารถในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตน้อยกว่าเด็ก และตามลูกไม่ทัน ไม่รู้ว่าลูกได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตไปในเชิงสร้างสรรค์ ปฏิสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการรับส่งอีเมล การแชตออนไลน์หรือการดาวน์โหลดเพลงหรือภาพต่างๆ บางรายถึงขนาดนัดพบตัวจริงเพื่อพบปะกัน นอกจากนั้น บิดามารดา ยังไม่เชื่อว่าลูกๆ จะเข้าไปดูตามเว็บไซต์ลามกอีกด้วย ในสิงคโปร์ก็เช่นเดียวกัน ได้มีงานวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นสิงคโปร์มักจะเข้าเว็บไซต์ลามกอนาจารที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก และคำเสริมว่า “sex” มาเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนั้น ยังมีการพบคดีที่เด็กวัยรุ่นจำนวนมากถูกล่อลวงจากผู้ใหญ่ โดยการรู้จักกันผ่านทางห้องสนทนา

ออนไลน์ (chat room) บิดามารดาชาวสิงคโปร์เองก็มักประเมินลูกๆ ต่ำกว่าความเป็นจริง โดยไม่ทราบว่าคุณๆ ได้ใช้อินเทอร์เน็ตไปในเชิงสร้างสรรค์ ปฏิสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามบิดามารดาในสิงคโปร์ก็ได้ตระหนักถึงพิษภัยของอินเทอร์เน็ตจากการที่เด็กอาจมีโอกาสเสี่ยงที่จะได้รับข้อมูลที่ผิดๆ หรือถูกล่อลวง จึงได้มีการก่อตั้งกลุ่มที่ปรึกษาสำหรับบิดามารดาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต (Parents Advisory Group for the Internet : PAGI) ขึ้นในปี ค.ศ. 1999 เพื่อให้การศึกษากับพ่อแม่เกี่ยวกับสังคมอินเทอร์เน็ตแก่นักวิจัยด้านสื่อต่างมีความเห็นพ้องกันว่า โดยรวมๆ แล้ว การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านสื่อยังขาดแคลน แต่ผลการวิจัยเท่าที่มีอยู่ก็แสดงออกมาในทำนองเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสื่อโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ตก็ตาม นั่นคือ บิดามารดาเป็นจำนวนมากยังไม่ทันลูก และไม่รู้ถึงพฤติกรรมของเด็กในการใช้สื่อ หรือบางครั้งบิดามารดาก็ต่อต้านการใช้สื่อโดยไม่ได้อธิบายถึงเหตุผลให้เด็กฟัง ทำให้เกิดความตึงเครียด และบรรยากาศในการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับเด็กๆ ขาดหายไป ในเรื่องการใช้อีเมลสมัยใหม่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นบิดามารดาจึงต้องการข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่อาจทำหน้าที่เสมือนองค์กรที่ปรึกษาหรือองค์กรที่รณรงค์ให้บิดามารดาเกิดความตระหนักระแวดระวังด้านสื่อนอกจากจะขาดการศึกษาเกี่ยวกับสื่อในระบบการศึกษาแล้ว ยังขาดการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่ออีกเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศได้มีการริเริ่มการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีหน่วยงานชุมชนที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มเยาวชนกลุ่มกิจกรรมชุมชน ซึ่งทำกิจกรรมในรูปแบบโครงการศึกษา และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับสื่อไม่ควรจำกัดเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่ควรเป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาชีพทางด้านสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดา ผู้ปกครองซึ่งมีบทบาทสำคัญ นอกจากนั้นยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบริษัทผู้ถ่ายทอดแพร่ภาพ/เสียง และผู้ผลิตสื่อ โดยการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนกลุ่มนี้เพื่อให้ความรับผิดชอบต่อสังคม ความตระหนักถึงปัญหาอีกประการหนึ่งที่จำเป็นจะต้องมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง คือ การบริโภคสื่อโทรทัศน์มากเกินไปจนเกินไป ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นสภาวะที่ครอบครัวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมแบบนี้ด้วยเช่นกันจากแนวคิดและสถานการณ์ความตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อในประเทศต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาของการขาดการศึกษาด้านสื่อมีหลายประการ เช่น การขาดเงินทุนสนับสนุน การขาดความเอาใจใส่ตระหนักถึงปัญหา การขาดทรัพยากร และเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงควรต้องตระหนักถึงภารกิจการรณรงค์ด้านการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ และดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาสื่ออย่างยั่งยืน และมีกระบวนการที่โปร่งใสตรวจสอบได้ โดยความร่วมมือจากคนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุที่ว่าการให้การศึกษาด้านสื่อจะช่วยให้ประชากรมีคุณภาพขึ้นและผู้บริโภคสื่อมีอำนาจมากขึ้น

การรู้เท่าทันสื่อมวลชน ตามนิยามระบุไว้ว่า “เป็นความสามารถในการเปิดรับเข้าใจ และตีความหมายของสารที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนได้อย่างมีหลักการ โดยล่วงรู้ถึงคุณลักษณะอันเป็นจุดหมายที่ซ่อนเร้นอยู่นั้น”

จัดเป็นการพิจารณาความรู้เท่าทันสื่อมวลชนในฐานะของผู้รับสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงความสามารถใน 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงความหมายของสาร(access)การวิเคราะห์สาร(canalization) การประเมินสาร(evaluation) และการสื่อสาร(communication) ผ่านสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้จะรู้เท่าทันเพียงไรขึ้นกับผู้รับสารว่ามีความตระหนักต่อ 1) กระบวนการทำงานของสื่อมวลชน 2) กระบวนการแปลความหมายของสาร 3) บทบาทหน้าที่ของสารที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน 4) เทคนิคการนำเสนอสารของสื่อมวลชน และ 5) ผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อบุคคลและสังคม ด้วยความเข้าใจต่อการบริโภคสื่อและการผลิตสื่อเป็นอย่างดี เพราะจะส่งผลต่อทักษะความรู้เท่าทันทั้งในระดับความเข้าใจ ระดับอารมณ์ ระดับจริยธรรม และระดับสุนทรียศาสตร์ที่ก่อให้เกิด การเรียนรู้ การแสวงหาคุณค่า และความรับผิดชอบของสื่อมวลชนนั้นๆ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันของผู้รับสารอีก 4 ประการ ประกอบด้วย โครงสร้างและระบบองค์การของสื่อมวลชน การสร้างความหมายและการนำเสนอของสื่อมวลชน การรับรู้และแปลความหมายในสื่อมวลชน และผลของสื่อมวลชนในแต่ละลักษณะ

ส่วนการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมวลชน นอกจากแต่ละบุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีการรู้เท่าทันสื่อมวลชนแล้ว ยังต้องเผยแพร่การรู้เท่าทันสื่อมวลชนไว้ในหลักสูตรการศึกษา “สื่อมวลชนศึกษา” (media education) ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การรู้เท่าทันสารสนเทศ

สื่อสารสนเทศ (Information and Communications Technology) เป็นสื่อที่แสดงข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ เรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านการเลือกสรรให้เหมาะสมหรือที่ได้รวบรวมไว้ และนำมาถ่ายทอดในรูปแบบต่างๆ ให้เหมาะกับการใช้งานให้ทันเวลา โดยผ่านช่องทางการสื่อสารของเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สังคมเปลี่ยนจากสังคมอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมสารสนเทศ คอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารมีบทบาทมากขึ้น มีการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น อินเทอร์เน็ต เชื่อมโยงการทำงานต่างๆ การดำเนินธุรกิจใช้สารสนเทศอย่างกว้างขวาง เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นเทคโนโลยีแบบสุนทรียสัมผัสและตอบสนองตามความต้องการแบบการสื่อสารสองทางที่ก้าวหน้าและแพร่หลายขึ้น มีการโต้ตอบผ่านเครือข่ายทำให้เสมือนมีปฏิสัมพันธ์ได้จริง ทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างก็ได้รับข้อมูล ข่าวสารถึงกัน การพัฒนาของ “สื่อสารสนเทศ” จึงเข้ามามีบทบาท และอิทธิพลอย่างมาก ต่อผู้รับสาร (Receiver) โดยปัจจุบันการสื่อสารมีมากมายหลายวิธี อาจเป็นทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์มือถือ ดาวเทียม ระบบโทรคมนาคม หรือ การสื่อสารระบบเครือข่ายที่อาศัยดาวเทียมและสายเคเบิลใยแก้ว เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อินเทอร์เน็ต

เมื่อสารสนเทศ เข้ามาเกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนจะมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 3 องค์ประกอบ คือ ระบบสื่อสาร ผู้รับสาร และระบบติดตามเผื่อระวังสื่อ ซึ่งนอกเหนือจากระบบติดตามเผื่อระวังสื่อ ในยุคโลกาภิวัตน์ สื่อได้มีการพัฒนาการ มีรูปแบบหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เพื่อดึงดูดผู้รับสาร ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) คือการอ่านสื่อให้ออกเพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อและสามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ได้

การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) เป็นส่วนสำคัญพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มีการให้การสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และเมื่อมีการรวมกันระหว่างการรู้เท่าทันสื่อ และการรู้สารสนเทศ จึงเกิดการพัฒนามาเป็นหลักสูตรชื่อ Media and Information Literacy-MIL

ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศ

ภาพที่ 1 การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของสื่อในสังคมประชาธิปไตย	เข้าใจสถานการณ์ที่สื่อทำหน้าที่	การประเมินผลเนื้อหาสื่อเชิงวิพากษ์ตามหน้าที่ของสื่อ	เข้าร่วมแสดงออกผ่านสื่อและมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย	ทบทวนทักษะด้านไอซีทีที่จำเป็นในการผลิตเนื้อหาสื่อโดยผู้ใช้
--	---------------------------------	---	--	--

องค์ประกอบหลักของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

ภาพที่ 2 การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy)

นิยามความ ต้องการสารสนเทศ	ที่ตั้งและการเข้าถึงสารสนเทศ	การเข้าถึงสารสนเทศ	การจัดการสารสนเทศ	ใช้จริยธรรมของสารสนเทศ	การสื่อสารสารสนเทศ	การใช้ทักษะ ICT สำหรับการประมวลผลสารสนเทศ
---------------------------	------------------------------	--------------------	-------------------	------------------------	--------------------	---

การรู้เท่าทันสารสนเทศเน้นที่ความสำคัญของการเข้าถึงสารสนเทศและการประเมินค่าและการใช้จริยธรรมด้านสารสนเทศ ในขณะที่ การรู้เท่าทันสื่อเน้นที่ความสามารถในการทำความเข้าใจหน้าที่ของสื่อ การประเมินว่าหน้าที่เหล่านั้นทำงานอย่างไร และเกี่ยวข้องกับสื่อเพื่อใช้ในการแสดงออกด้วยตัวเอง การรู้เท่าทันสารสนเทศถูกมองว่ามีขอบเขตกว้างและมี การรู้เท่าทันสื่ออยู่ในนั้น สำหรับบางคนมองว่า การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการการรู้เท่าทันสื่อ อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับนานาชาติของ UNESCO เน้นถึงความแตกต่างและความเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารสนเทศและสื่อ มีการใช้ศัพท์เกี่ยวกับสื่อและการรู้เท่าทันสื่อที่หลากหลาย ได้แก่

- การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy)
- การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information literacy)
- เสรีภาพในการแสดงออก และการรู้เท่าทันสารสนเทศ (Freedom of expression and information literacy)
- การรู้เท่าทันห้องสมุด (Library literacy)
- การรู้เท่าทันข่าว (News literacy)
- การรู้เท่าทันคอมพิวเตอร์ (Computer literacy)
- การรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต (Internet literacy)
- การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital literacy)
- การรู้เท่าทันภาพยนตร์ (Cinema literacy)
- การรู้เท่าทันเกมส์ (Games literacy)
- การรู้เท่าทันโทรทัศน์ (Television literacy)

• การรู้เท่าทันโฆษณา (advertising literacy)

คำศัพท์เหล่านี้มีการนำมาเป็นหัวข้อในการอภิปรายและประยุกต์ใช้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบททางด้านอาชีพ หรือ วัฒนธรรม ของชุมชน ซึ่งใช้คำเหล่านี้ ในองค์กรต่างๆ ใช้สื่อมวลชนศึกษา (Media education) ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าครอบคลุมทั้งการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศ

แผนภาพที่ 1 :The Ecology of MIL: Notions of MIL

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ขยายศักยภาพของคนในด้านสิทธิมนุษยชน ตาม Article 19 ของ The Universal Declaration of Human Rights ซึ่งกล่าวว่า “ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างเสรี สิทธินี้รวมทั้งเสรีภาพในการออกความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงและการค้นหาการรับ ข้อมูลข่าวสารและความคิดผ่านทางสื่อมวลชนอย่างไร้พรมแดน”

ประโยชน์หลักของ MIL คือ

1. ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ทำให้ครูได้ขยายความรู้ในการเสริมพลังพลเมืองในอนาคต
2. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ให้ความรู้สำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของช่องทางสารสนเทศและสื่อในสังคมประชาธิปไตย ความ

เข้าใจอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับเงื่อนไขที่จำเป็นในการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและทักษะที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในการประเมินการทำงานของผู้ถ่ายทอดสื่อและสารสนเทศในมิติของหน้าที่ที่คาดหวัง

3. สังคมที่มีการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศเน้นการพัฒนาสื่อที่มีเสรีภาพเป็นอิสระ และหลากหลายรวมทั้งเปิดระบบสารสนเทศ

หากจะทำให้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ มีประโยชน์ต่อคนกลุ่มต่างๆ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศควรควรเป็นการรวมศักยภาพด้านต่างๆ (ทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ) หลักสูตร ควรจะทำให้ครูได้สอนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศกับเด็กนักเรียนโดยวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อใช้เป็นช่องทางในการใช้สารสนเทศและสื่อเพื่อ

สร้างพลเมืองรุ่นใหม่ที่มีเหตุผล พลเมืองควรมีความรู้เกี่ยวกับที่ตั้งและวิธีการบริโภคสารสนเทศรวมทั้งการผลิตสารสนเทศเอง หรือที่เราเรียกว่า user-generated content ทั้งนี้กลุ่มผู้หนึ่งผู้ขายและกลุ่มขายขอบเช่นคนที่อยู่ร่วมกับคนพิการ คนกลุ่มน้อย ควรจะมีโอกาสได้เข้าถึงข่าวสารและความรู้อย่างเท่าเทียมกัน ท้ายที่สุดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศควรเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมและสร้างเสริมความเข้าใจร่วมกันของผู้คน

กล่าวโดยสรุป การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจะเน้นการส่งเสริมมากกว่าการป้องกันและเน้นเสริมพลังภาคพลเมืองให้สามารถเข้าใจสื่อ วิเคราะห์สื่อและมีภูมิคุ้มกันด้านสื่อที่ดี ซึ่งสื่อที่ครอบคลุมสื่อใหม่ได้แก่เทคโนโลยีสารสนเทศด้วย การจะขับเคลื่อนสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเน้นที่หลักสูตรการสอน มีการออกแบบเครื่องมือและกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับการศึกษานอกระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้กำหนดนโยบายด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศอีกด้วย

บรรณานุกรม

บทความ

พรสิทธิ์ พัฒนานุรักษ์. (ก.ค.-ธ.ค. 2551). “พลาณภาพข้อมูลข่าวสารในการรู้เท่าทันสื่อมวลชน”
วารสารห้องสมุด ,52 , 2

Celot, P. & Perez Tornero, J.M. (2009). “Study on Assessment Criteria for Media
Literacy: Final Report.Brussels” **The European Commission.**

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

บุบผา เมฆศรีทองคำ.(2554). “Media Literacy: Keeping Pace with Information Age”
สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2554 .จาก [http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/
executive_journal/jan_mar_11/pdf/aw16.pdf](http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_mar_11/pdf/aw16.pdf)

นฤมล รื่นไวย.(2552). “จอตุ้ (ต่างแดน) เลาะดูขบวนการปกป้องเด็ก” สืบค้นเมื่อวันที่ 2
ตุลาคม 2554 , จาก <http://info.thaihealth.or.th/library/hot/12381>

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
“ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ” ,สืบค้นวันที่ 2 ตุลาคม 2554 [http://www.ops.
go.th/ictc/index.php/ictc-km/it-library/48-it-articles/89--information-
technology?start=1](http://www.ops.go.th/ictc/index.php/ictc-km/it-library/48-it-articles/89--information-technology?start=1)

พรทิพย์ เย็นจะบก .(2552). “ถอดรหัส ลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ” , สืบค้นวันที่ 20 ตุลาคม
2554 , จาก [http://www.milthailand.org/index.php?option=com_content&vi
ew=article&id=648%3A2011-10-09-06-55-47&catid=93%3A-e-
book&Itemid=26&lang=th](http://www.milthailand.org/index.php?option=com_content&view=article&id=648%3A2011-10-09-06-55-47&catid=93%3A-e-book&Itemid=26&lang=th)

ศรีดา ตันทะอธิพานิช .(2554). “ชุดการสอนเสริมทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตสร้างสรรค์และ
ปลอดภัย” สืบค้นวันที่ 20 ตุลาคม 2554, จาก [www.safecyberspace.org/files/_Upda
teOct2551..ppt](http://www.safecyberspace.org/files/_UpdateOct2551..ppt)

